Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä marraskuuta 2018*

Julkiset hankinnat – Tarjouspyyntömenettely – Yksityisen tarkastajan tekemä tutkinta – OLAFin tekemä tutkinta – Sääntöjenvastaisuuksien toteaminen – Komission päätös, joka koskee kantajalle määrättävää hallinnollista seuraamusta – Hankintamenettelyjen ja unionin yleisestä talousarviosta rahoitettujen avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle sulkeminen kuuden kuukauden ajaksi – Merkitseminen varhaishavainta- ja poissulkemisjärjestelmää koskevaan tietokantaan – Uusi peruste – Puolustautumisoikeus

Asiassa T-454/17,

”Pro NGO!” (Non-Governmental-Organisations/Nicht-Regierungs-Organisationen) e.V., kotipaikka Köln (Saksa), edustajanaan asianajaja M. Scheid,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään F. Dintilhac ja B.-R. Killmann,

vastaajana,

jossa on kyse SEUT 263 artiklaan perustuvasta kanteesta, jossa vaaditaan kumoamaan komission 16.5.2017 tekemä päätös hallinnollisesta seuraamuksesta, jolla kantaja on suljettu unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1605/2002 kumoamisesta 25.10.2012 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa N:o 966/2012 (EUVL 2012, L 298, s. 1) säädettyjen hankintamenettelyjen ja Euroopan unionin talousarviosta rahoitettujen avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle kuuden kuukauden ajaksi, sekä yhdenteentoista Euroopan kehitysrahastoon sovellettavasta varainhoitoasetuksesta 2.3.2015 annetussa neuvoston asetuksessa (EU) 2015/323 (EUVL 2015, L 58, s. 17) säädettyjen varojen myöntämismenettelyjen ulkopuolelle saman ajanjakson ajaksi.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Gervasoni sekä tuomarit L. Madise ja R. da Silva Passos (esittelevä tuomari),

kirjaaja: E. Coulon,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tuomion

Asian tausta

1 Kantaja "Pro NGO!" (Non-Governmental-Organisations/Nicht-Regierungs-Organisationen) e.V., on Saksassa rekisteröity yhdistys, jonka harjoittama toiminta liittyy kansalaisjärjestöille rahoitustuen hakemisen ja hankkeiden toteuttamisen alalla annettavaan neuvontaan ja tukeen.

2 Kantaja allekirjoitti 15.7.2011 Euroopan komission tukemaan hankkeeseen liittyvän kumppanuuslausuman, jossa se valtuutti pääyhteistyökumppanin allekirjoittamaan komission kanssa avustussopimuksen ja edustamaan kantajaa kaikissa tämän hankkeen toteuttamiseen liittyvissä keskusteluissa komission kanssa.

3 Euroopan unionin Moldovan tasavallan edustuston edustaja allekirjoitti unionin puolesta Kansainvälisen ihmisoikeusyhteisön Moldovan osaston (International Society for Human Rights – Moldavian Section, jäljempänä ISHR-MS) kanssa avustussopimuksen (jäljempänä avustussopimus), joka liittyi hankkeeseen Moldovan kansalaisyhteiskunnan järjestöjen tukemiseksi HIV:n/aidsin ennaltaehkäisyn sekä nais- ja nuorisovankien hoidon alalla (jäljempänä hanke). Hankkeen tukikelpoiset kokonaiskustannukset olivat arviolta 517 531 euroa. Unionin enimmäisrahoitusosuudeksi vahvistettiin 414 025 euroa.

4 Avustussopimuksen liitteessä IV olevan 5.3 artiklan mukaan yli 10 000:n mutta alle 60 000 euron arvoiset toimitussopimukset oli tehtävä neuvottelumenettelyssä, josta ei julkaista hankintailmoitusta, ja kyseisen menettelyn yhteydessä ISHR-MS:n oli konsultoitava ainakin kolmea toimittajaa ja neuvoteltava sopimusehdoista yhden tai useamman näistä toimittajista kanssa.

5 ISHR-MS ja kantaja tekivät 17.1.2012 hankkeen toteuttamisesta yhteistyösopimuksen (jäljempänä yhteistyösopimus).

6 Tarkastusyhtiö (jäljempänä tarkastaja) toteutti komission pyynnöstä hankkeen tarkastuksen (tarkastus). Tarkastus jakautui kahteen vaiheeseen: ensimmäinen vaihe, joka suoritettiin 8.–12.4.2013, kattoi ajanjakson 30.12.2011–31.12.2012 ja toinen vaihe, joka suoritettiin 21.–23.7.2014, kattoi sitä seuraavan ajanjakson 26.4.2013 saakka.

7 Ensimmäisen tarkastusvaiheen jälkeen tarkastaja ilmoitti 3.5.2013 päivätyllä kirjeellä komissiolle pyytäneensä 9.4.2013 pidetyssä kokouksessa täydentäviä tietoja hankkeen kustannuspalvelujen tarjoajan valinnassa noudatetusta hankintamenettelystä. Kyseisessä kirjeessä tarkastaja totesi saaneensa aluksi kantajalta ja ISHR-MS:ltä tiedon, jonka mukaan mitään erityistä menettelyä ei ollut järjestetty siitä syystä, että kyseessä olevat määrät eli yhteensä 42 424,44 euroa, oli sisällytetty eri budjettikohtiin. Tarkastaja totesi myös, että kantajan edustaja oli esittänyt hänelle seuraavana päivänä pidetyssä kokouksessa kolmen eri kustannusyhtiön jättämät tarjoukset ja selittänyt ymmärtäneensä esitetyn kysymyksen väärin ja että nämä kolme tarjousta oli otettu huomioon ennen palveluntarjoajan valintaa.

8 Sen jälkeen ISHR-MS esitti tarkastajalle huomautuksensa 17.10.2013 päivätystä kertomusluonnoksesta, joka koski tarkastuksen ensimmäistä vaihetta. Kyseinen järjestö totesi tässä yhteydessä muun muassa, että "tarkastaja [oli] kysynyt [siltä] [9.4.2013 pidetyssä kokouksessa], oliko [kustannuspalvelujen tarjoajan valintaa koskevaa] hankintamenettelyä noudatettu", että [se oli] vastannut, ettei hankintamenettelyä ollut pidetty, koska [niiden] sopimuksessa ei vaadittu sitä", että "oli noudatettu neuvottelumenettelyä, josta ei julkaista hankintailmoitusta", että "seuraavana aamuna, tarkastajalle [oli] toimitettu kolmen kustannuspalvelujen tarjoajan tarjoukset sekä valitun toimittajan kanssa tehty sopimus" ja että "tarkastajalle [oli] annettu selvitys noudatetusta neuvottelumenettelystä" ja "ettei muita todisteita [ollut] pyydetty".

9 Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) laati 23.1.2015 kertomuksen tutkinnasta, joka koski hankkeen yhteydessä mahdollisesti tapahtuneita sääntöjenvastaisuuksia (jäljempänä OLAFin kertomus).

10 Tarkastaja toimitti 8.9.2015 lopullisen tarkastuskertomuksensa (jäljempänä lopullinen tarkastuskertomus).

11 Unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1605/2002 kumoamisesta 25.10.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 (EUVL 2012, L 298, s. 1) 108 artiklan 5–10 kohdan mukaisesti unionin taloudellisia etuja uhkaavien riskien havaitsemiseksi ja hallinnollisten seuraamusten määräämiseksi perustettu tutkintaelin ilmoitti 16.1.2017 päivätyllä kirjeellä kantajalle, että komissio oli pyytänyt kyseistä elintä antamaan suosituksen ennen kuin tehtäisiin päätös kantajan sulkemisesta hankintamenettelyjen ja avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle. Kyseisen kirjeen 3.2 kohdan mukaan tarkastuksessa oli todettu, ettei ISHR-MS ollut järjestänyt tukisopimuksen liitteen IV mukaista hankintamenettelyä. Siinä todettiin myös kantajan esittäneen tarkastajalle väärennettyjä asiakirjoja sellaisen vaikutelman antamiseksi, että hankintamenettelyjä oli noudatettu.

12 Kantaja esitti huomautuksensa 30.1.2017 päivätyllä kirjeellä.

13 Tutkintaelin lähetti 9.2. ja 6.3.2017 päivätyillä kirjeillä kantajalle muita tietoja. Tämä esitti huomautuksensa 15.2. ja 8.3.2017 päivätyillä kirjeillä.

14 Tutkintaelin antoi 24.3.2017 suosituksen, jossa se kehotti komissiota sulkemaan kantajan hankintamenettelyjen ja avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle kuuden kuukauden ajaksi ammatin harjoittamiseen liittyvän vakavan virheen takia.

15 Komissio sulki 24.3.2017 antamallaan päätöksellä ISHR-MS:n hankintamenettelyjen ja avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle kahden vuoden ajaksi.

16 Edellä 14 kohdassa tarkoitetun suosituksen johdosta komissio antoi 16.5.2017 päätöksen hallinnollisesta seuraamuksesta, jolla kantaja suljettiin ammatin harjoittamiseen liittyvän vakavan virheen takia kuuden kuukauden ajaksi asetuksessa N:o 966/2012 säädettyjen hankintamenettelyjen ja Euroopan unionin yleisestä talousarviosta rahoitettujen avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle sekä kuuden kuukauden ajaksi yhdenteentoista Euroopan kehitysrahastoon sovellettavasta varainhoitoasetuksesta 2.3.2015 annetussa neuvoston asetuksessa (EU) 2015/323 (EUVL 2015, L 58, s. 17) säädettyjen varojen myöntämismenettelyjen ulkopuolelle (jäljempänä riidanalainen päätös).

17 Riidanalaisen päätöksen johdanto-osan 39 perustelukappaleessa komissio katsoi, ettei kyseessä olevien asiakirjojen laatiminen ISHR-MS:n pyynnöstä osoittanut vääräksi sitä, että kantaja oli esittänyt ne tarkastajalle saadakseen tämän vakuuttuneeksi hankintamenettelyjen noudattamisesta. Saman johdanto-osan perustelukappaleen mukaan pelkästään se, että kantaja oli esittänyt nämä asiakirjat myönnettyään istunnossa, ettei hankintamenettelyä ollut noudatettu, saattoi sen ammatillisen luotettavuuden erittäin kyseenalaiseksi, vaikkei se ollutkaan laatinut näitä asiakirjoja itse.

18 Riidanalaisen päätöksen johdanto-osan 45 perustelukappaleessa komissio lisäsi, että ”aloittaessaan kontradiktorisen menettelyn [kantajan] kanssa tutkintaelin totesi, että se oli mahdollista sulkea menettelyjen ulkopuolelle vuoden ajaksi, kun otetaan huomioon seuraavat seikat: – – [kantajan] tahallinen toiminta ja se, että esittäessään tarjouspyyntömenettelyä koskevat asiakirjat yksityiselle tarkastajalle, mitä [oli] pidettävä toteen näytettynä, sen ilmeisenä tarkoituksena oli ollut johtaa tätä harhaan”.

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

19 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 14.7.2017 jättämällään kannekirjelmällä.

20 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

21 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen perusteettomana

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

22 Kantaja esittää kannekirjelmässä riidanalaisen päätöksen kumoamisvaatimuksen tueksi neljä kanneperustetta. Ensinnäkin komissio on sen mukaan ottanut puutteellisesti huomioon sille määrätyn seuraamuksen perusteena olevat tosiseikat. Toiseksi se on arvioinut tosiseikaston lopulliseen tarkastuskertomukseen nähden ristiriitaisella tavalla. Kolmanneksi se on arvioinut tosiseikaston OLAFin kertomukseen nähden ristiriitaisella tavalla. Neljänneksi se on loukannut kantajan oikeutta tulla kuulluksi. Vastauskirjelmässä kantaja riitauttaa myös edellä mainitun seuraamuksen oikeasuhteisuuden.

23 Aluksi on tarkasteltava yhdessä kolmea ensimmäistä kanneperustetta, joissa kantaja väittää lähinnä, että komissio on ottanut kantajalle määrätyn seuraamuksen perusteena olevat tosiseikat huomioon puutteellisesti ja tavalla, joka on ristiriidassa sen hallussa oleviin asiakirjoihin eli muun muassa lopulliseen tarkastuskertomukseen ja OLAFin kertomukseen nähden.

Kolme ensimmäistä kanneperustetta, joiden mukaan merkityksellisiä tosiseikkoja on otettu huomioon puutteellisesti ja tosiseikasto on arvioitu lopulliseen tarkastuskertomukseen ja OLAFin kertomukseen nähden ristiriitaisella tavalla

24 Kantaja väittää aluksi, että komissio tukeutuu riidanalaisen päätöksen perusteena yksinomaan 3.5.2013 päivättyyn tarkastajan kirjeeseen. Se väittää, ettei komission olisi pitänyt nojautua yksinomaan näihin alustaviin päätelmiin vaan sen olisi päinvastoin pitänyt antaa päätöksensä muun muassa kaikkien lopullisessa tarkastuskertomuksessa esitettyjen tosiseikkojen kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella ja siten myöntää, ettei tosiseikkoja, sellaisina kuin ne on esitetty kyseisessä kirjeessä, ollut säilytetty kertomuksessa.

25 Seuraavaksi kantaja väittää, että arvioidessaan sen toiminnan ammatin harjoittamiseen liittyväksi vakavaksi virheeksi komissio väitti virheellisesti sen esittäneen tarkastajalle väärennettyjä asiakirjoja, jotta se saisi tarkastajan vakuuttuneeksi siitä, että hankintamenettelyjä oli noudatettu, vaikkei kantaja ollutkaan itse laatinut mainittuja asiakirjoja. Se väittää myös, ettei lopullisessa tarkastuskertomuksessa ollut säilytetty mainintaa, jonka mukaan kantajan edustaja oli esittänyt asiakirjat. Se toteaa lopuksi, että komission olisi pitänyt saatavilla olevan näytön kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella myöntää, ettei kantaja ollut esittänyt kyseessä olevia asiakirjoja tarkastajalle eikä kyse siten ollut lainvastaisesta menettelystä.

26 Kantaja väittää vielä, että komission oli pitänyt päätöksensä antaessaan ottaa huomioon myös OLAFin kertomus ja siten myöntää, ettei kantaja ollut esittänyt kyseessä olevia asiakirjoja ja ettei sitä voitu näin ollen moittia lainvastaisesta menettelystä. Sen mukaan OLAFin syyttäjät eivät tulleet siihen tulokseen, että kantajan edustaja oli esittänyt tarkastajalle kyseessä olevat kolme tarjousta.

27 Komissio kiistää nämä väitteet.

28 Tältä osin on todettava ensinnäkin, että 3.5.2013 päivätyssä kirjeessään tarkastaja mainitsi saaneensa aluksi kantajalta ja ISHR-MS:ltä tiedon, jonka mukaan mitään erityistä menettelyä ei ollut järjestetty. Mainitussa kirjeessä täsmennettiin lisäksi, että kantajan edustaja oli seuraavana päivänä esittänyt tarkastajalle kolme eri kustannusyhtiöiden jättämää tarjousta ja selittänyt ymmärtäneensä väärin tarkastajan esittämän kysymyksen ja että nämä kolme tarjousta oli otettu huomioon ennen palveluntarjoajan valintaa.

29 Toiseksi OLAFin kertomuksesta ilmenee, että asiakirjat, jotka oli esitetty tarkastajalle tarkastuksen yhteydessä, olivat ISHR-MS:n edustajan pyynnöstä tarkastusta varten laadittuja väärennettyjä asiakirjoja, jotta annettaisiin vaikutelma sopimuksen noudattamisesta. Tässä kertomuksessa OLAF toteaa tehneensä tarkastuskäynnin Moldovaan ja voineensa vahvistaa avustuksen saajan noudattaman vilpillisen menettelyn.

30 Kolmanneksi lopullisesta tarkastuskertomuksesta ilmenee, että hankkeen koordinaattori selitti alun perin tarkastajalle, ettei minkäänlaista neuvottelumenettelyä ollut noudatettu. Kyseisen kertomuksen mukaan tarkastaja sai kuitenkin seuraavana päivänä kolme erilaista kustannuspalvelujen tarjoajien jättämää tarjousta, ja viikon kuluttua tarkastuksesta avustuksen saaja lähetti tälle skannatun jäljennöksen puuttuvista asiakirjoista. Tarkastajan mukaan kaikki asiakirjat oli allekirjoittanut ainoastaan hankkeen koordinaattori N.

31 Neljänneksi kantajan 30.1.2017 esittämistä huomautuksista sekä kannekirjelmän 19 kohdasta ja vastauskirjelmän 11 ja 12 kohdasta ilmenee, että kantaja oli itse ilmoittanut tarkastajalle 9.4.2013 pidetyssä kokouksessa, ettei se ollut järjestänyt tarjouskilpailua. Samassa yhteydessä myös IHSR-MS oli todennut, ettei sekään ollut järjestänyt lainkaan tarjouskilpailua.

32 Viidenneksi kantaja toteaa vastauskirjelmän 13 ja 14 kohdassa, että tarkastajan pyydettyä sen jälkeen samassa 9.4.2013 pidetyssä kokouksessa neuvottelumenettelyä koskevia asiakirjoja, se selitti, ettei se ollut lainkaan järjestänyt tarjouskilpailua eikä siksi voinut toimittaa myöskään neuvottelumenettelyyn liittyviä asiakirjoja. Kantajan samoissa kohdissa esittämien väitteiden mukaan ISHR-MS:n edustaja oli kuitenkin samassa yhteydessä selittänyt tosiaankin saaneensa kolme tarjousta. Kantajan mukaan kyseinen edustaja oli toimittanut näitä kolmea tarjousta koskevat asiakirjat tarkastajalle seuraavana päivänä eli 10.4.2013 kantajan edustajan läsnä ollessa. Kantaja väittää, ettei se tiennyt ISHR-MS:n järjestäneen tarjouskilpailua tai vastaanottaneen tarjouksia.

33 Edellä esitetystä ilmenee yhtäältä, että kantaja myöntää väittäneensä tarkastajalle, ettei se noudattanut lainkaan hankkeen kustannuspalvelujen tarjoajan valintaan liittyvää tarjouspyyntömenettelyä eikä neuvottelumenettelyä. Edellä esitetystä seuraa toisaalta myös, että ISHR-MS:n edustaja oli sitä vastoin vahvistanut vastaanottaneensa kolme tarjousta ja esittäneensä sen jälkeen niitä koskevat asiakirjat 10.4.2013 tarkastajan kanssa pidetyssä kokouksessa, jossa kantaja oli ollut läsnä.

34 Vaikka kantaja myöntääkin tosiseikkojen kuvauksen sellaisena kuin se on esitetty edellä 33 kohdassa, se kuitenkin kiistää vastuunsa tässä samassa kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen laatimisesta ja kieltää antaneensa henkilökohtaisesti tällaisia asiakirjoja tarkastajalle tämän kanssa 10.4.2013 pidetyssä kokouksessa. Juuri tässä yhteydessä se riitauttaa riidanalaisen päätöksen.

35 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että kantaja oli ISHR-MS:n kanssa läsnä 10.4.2013 pidetyssä kokouksessa. Toiseksi, kuten tosiseikkojen tapahtuma-aikaan liittyvästä ja komission riippumattoman tarkastajan laatimasta 3.5.2013 päivätystä kirjeestä ilmenee, kantaja esitti tässä kokouksessa tarkastajalle kolme eri kustannusyhtiöiden jättämää tarjousta. Kolmanneksi, vaikka oletettaisiinkin – kuten kantaja vastauskirjelmässään väittää – että ISHR-MS luovutti tarkastajalle kyseiset asiakirjat, asiakirja-aineistosta ei mitenkään ilmene, että kantaja olisi sanoutunut irti siitä, että ISHR-MS antoi mainitut asiakirjat tarkastajalle, vaikka se olisi voinut ilmoittaa tästä sääntöjenvastaisuudesta tai ainakin olla osallistumatta mainittuun kokoukseen. Neljänneksi kantajan vastuu avustussopimuksen hallinnoinnista kävi ilmi kumppanuuslausumasta, avustussopimuksen 16 artiklasta ja yhteistyösopimuksesta.

36 Toisin kuin kantaja väittää, 3.5.2013 päivättyä tarkastajan kirjettä, jossa täsmennettiin, että kantaja oli esittänyt tarkastajalle kolme eri kustannusyhtiön jättämää tarjousta, ei myöskään kiistetty OLAFin kertomuksessa eikä lopullisessa tarkastuskertomuksessa. On nimittäin yhtäältä niin, että OLAFin kertomuksessa ei täsmennetä, kuka luovutti kyseessä olevat asiakirjat tarkastajalle, vaan ainoastaan, että nämä asiakirjat olivat väärennettyjä ja ne oli laadittu ISHR-MS:n pyynnöstä tarkastusta varten sellaisen vaikutelman antamiseksi, että sopimusta oli noudatettu. Toisaalta lopullisessa tarkastuskertomuksessa mainitaan, että tarkastaja sai kyseessä olevat kolme tarjousta kokouksessa, jossa kantaja ja ISHR-MS olivat molemmat läsnä, täsmentämättä kuitenkaan henkilöä, joka antoi nämä asiakirjat tarkastajalle.

37 Edellä esitetystä seuraa, että komissio saattoi oikeutetusti katsoa, että kantaja oli tahallisesti johtanut tarkastajaa harhaan.

38 Tätä tahallista toimintaa ei myöskään voida kyseenalaistaa 10.7.2017 päivätyllä valaehtoisella vakuutuksella, jonka kantajan hallituksen puheenjohtaja B oli allekirjoittanut ja joka oli kannekirjelmän liitteenä.

39 Tältä osin on nimittäin todettava oikeuskäytännön mukaisesti, että vaikka valaehtoisella vakuutuksella voi olla todistusarvoa, arvioitaessa tätä todistusarvoa on tarkistettava tällaiseen vakuutukseen sisältyvien tietojen todennäköisyys ja oikeellisuus, jolloin on otettava huomioon erityisesti asiakirjan alkuperä, sen laatimisolosuhteet ja vastaanottaja, ja pohdittava, vaikuttaako asiakirja sisältönsä perusteella järkevältä ja luotettavalta (ks. tuomio 3.7.2014, Alchaar v. neuvosto, T-203/12, ei julkaistu, EU:T:2014:602, 164 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Kyseessä oleva valaehtoinen vakuutus on kuitenkin kantajan itsensä antama, koska se on sen hallituksen puheenjohtajan allekirjoittama, ja se on ristiriidassa 3.5.2013 päivättyyn kirjeeseen sisältyvän tosiseikkojen kuvauksen kanssa, jonka riippumaton tarkastaja on laatinut kyseessä olevien tosiseikkojen tapahtuma-aikana. Tätä kirjettä ei ole myöskään kyseenalaistettu lopullisessa tarkastuskertomuksessa eikä OLAFin kertomuksessa.

41 Jotta voidaan ratkaista riidanalaisen päätöksen – etenkin sen edellä 17 kohdassa mainitun johdanto-osan 39 perustelukappaleen – perusteltavuus, on lisäksi tarkasteltava yksityiskohtaisesti, mitkä olivat kantajan vastuut hankkeen yhteydessä.

42 On ensinnäkin syytä mainita, että 15.7.2011 antamassaan kumppanuuslausumassa kantaja sitoutui ottamaan yhteisesti vastuun hankkeesta. Tässä lausumassa, jossa yhteistyökumppanuus on määritelty ”kahden tai useamman organisaation – – väliseksi suhteeksi, jossa vastuu komission tukeman hankkeen toteuttamisesta on jaettu”, kantaja sai tiedon kaikista avustussopimukseen liittyvistä velvoitteista ja valtuutti myös ISHR-MS:n ”edustamaan sitä kaikessa tämän [komission rahoittaman] hankkeen toteuttamiseen liittyvissä keskusteluissa komission kanssa”. Tässä lausumassa todetaan myös, että ISHR-MS:n ”on kuultava yhteistyökumppaneitaan säännöllisesti ja tiedotettava niille [hankkeen] edistymisestä”.

43 Toiseksi on todettava, että avustussopimuksen liitteessä II olevan 16.2 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään yhtäältä, että ”[ISHR-MS] sitoutuu antamaan asianmukaisen pääsyn – – kaikkiin asiakirjoihin – –, jotka koskevat [hankkeen] teknistä ja taloudellista hallinnointia”. Kyseisen liitteen 16.3 artiklassa todetaan myös, että ”[tämän liitteen] 16.2 artiklassa mainittuihin asiakirjoihin sisältyy – – näyttöä hankintamenettelyistä, kuten tarjouspyyntöasiakirjoja, tarjoajien jättämiä tarjouksia ja arviointikertomuksia”. Toisaalta avustussopimuksen liitteessä IV olevassa 5.3 artiklassa määrätään, että ”alle 60 000 euron toimitussopimukset tehdään ilman hankintailmoituksen julkaisemista käytävässä neuvottelumenettelyssä, jossa [ISHR-MS] kuulee vähintään kolmea valitsemaansa palveluntarjoajaa” ja että ”enintään 10 000 euron arvoisten sopimusten osalta [ISHR-MS] voi tehdä tilauksia pelkän tarjouksen perusteella”.

44 Kolmanneksi yhteistyösopimuksessa määrätään, että ”ISHR-MS ja [kantaja] sopivat tekevänsä yhteistyötä hankkeen – – toteuttamisessa”. Siinä todetaan, että ”ISHR-MS kantaa lopullisen vastuun koko hankkeen hallinnoinnista, mukaan lukien kaikkien hankkeen toimien valmistelu ja toteuttaminen – –, hankkeen kirjanpito ja valvonta sekä kertomusten laatiminen [Euroopan unionin edustustolle Moldovan tasavallassa]”. Siinä määrätään myös, että ”ISHR-MS pyytää [kantajalta] lausuntoa aina tarvittaessa” ja että ”sopimuspuolet keskustelevat ennen päätöksentekoa henkilöstöä tai hankkeen toteuttamista koskevista tärkeimmistä kysymyksistä”. Sopimuksessa todetaan lopuksi, että ”[kantaja] vastaa muun muassa – – kokeneen henkilöstön asettamisesta [ISHR-MS:n] käyttöön tukeakseen ja kouluttaakseen sitä kaikissa hankkeen hallinnointiin liittyvissä näkökohdissa (toteuttaminen, kertomusten laatiminen, kirjanpito)”.

45 Edellä esitetyn perusteella kantaja riitauttaa virheellisesti komission riidanalaisessa päätöksessä esittämän tosiseikkojen arvioinnin ja kiistää vastuunsa edellä 33 kohdassa tarkoitetusta kolmen kustannuspalveluja koskevan tarjouksen luovuttamisesta tarkastajalle. Vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei nimittäin kyseenalaistetakaan sitä, että ISHR-MS:n katsottiin olevan vastuussa näiden asiakirjojen laatimisesta, komissio on perustellusti katsonut, ettei se sulkenut pois kantajan vastuuta kyseisten asiakirjojen toimittamisesta tarkastajalle.

46 Edellä 42–44 kohdassa kuvatuista seikoista ilmenee, että ISHR-MS kantoi lopullisen vastuun koko hankkeen hallinnoinnista, mukaan lukien kaikkien hankkeen toimien valmistelu ja toteuttaminen. Muun muassa avustussopimuksen liitteessä II olevan 16 artiklan, luettuna yhdessä kyseisen sopimuksen liitteessä IV olevan 5.3 artiklan kanssa, mukaan käsiteltävässä asiassa oli järjestettävä neuvottelumenettely, josta ei julkaista hankintailmoitusta. Näistä seikoista ilmenee myös, että koska hankkeeseen liittyvien kustannuspalvelujen toimitussopimus oli arvoltaan 42 424,44 euroa, se olisi pitänyt tehdä ilman hankintailmoitusta järjestettävässä neuvottelumenettelyssä, jossa olisi pitänyt kuulla vähintään kolmea palveluntarjoajaa.

47 Edellä 42–44 kohdassa kuvattujen seikkojen mukaan ISHR-MS:n oli kuitenkin pyydettävä kantajalta lausuntoa katsoessaan sen tarpeelliseksi, ja sopimuspuolten oli joka tapauksessa keskusteltava muun muassa hankkeen toteuttamiseen liittyvistä tärkeimmistä kysymyksistä ennen päätöksentekoa. Yhteistyösopimuksesta ilmenee erityisesti, että kantaja vastasi kokeneen henkilöstön asettamisesta [ISHR-MS:n] käyttöön tukeakseen ja kouluttaakseen sitä kaikissa hankkeen hallinnointiin liittyvissä näkökohdissa eli toteuttamisessa, kertomusten laadinnassa ja kirjanpidossa.

48 Kun kuitenkin otetaan huomioon kantajan toimet ISHR-MS:n tukemiseksi muun muassa hankkeen toteuttamisessa sekä kustannuspalvelujen toimitussopimuksen arvo eli 42 424,44 euroa, joka vastasi siis yli 10:tä prosenttia unionin myöntämästä enimmäisrahoituksesta (414 025 euroa), kantaja oli vastuussa jo kolmen palveluntarjoajan kuulemista koskevan vaatimuksen noudattamisesta, samoin kuin edellä 33 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen todenperäisyydestä, kun ne toimitettiin tarkastajalle, vaikkei se ollutkaan itse laatinut niitä.

49 Ensinnäkin nimittäin se, että kantaja oli itse aluksi ilmoittanut tarkastajalle, ettei se ollut noudattanut lainkaan tarjouspyyntömenettelyä eikä hankkeen kustannuspalvelujen tarjoajan valintaa koskevaa neuvottelumenettelyä, on itsessään tärkeää ottaa huomioon tarkasteltaessa kantajan vastuuta asiakirjojen toimittamisesta myöhemmin tarkastajalle. Tosiasiassa jo pelkästään näiden edellä 33 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen olemassaolo on ristiriidassa niiden tietojen kanssa, jotka kantaja antoi hankkeen yhteistyökumppanina tarkastajalle.

50 Toiseksi on korostettava, että edellä 33 kohdassa tarkoitetut asiakirjat toimitettiin tarkastajalle kokouksessa, jossa kantaja oli läsnä. Kun kuitenkin otetaan huomioon vastuut, jotka kantajalla oli kumppanuuslausuman, avustussopimuksen 16 artiklan ja yhteistyösopimuksen mukaisesti, jo pelkästään sen läsnäolo kyseisessä kokouksessa asettaa sen vastuuseen asiakirjojen toimittamisesta. Kantajan tehtävänä oli nimittäin niiden toimien yhteydessä, joilla se tuki ISHR-MS:ää hankkeen toteuttamisessa, varmistaa kyseessä olevia asiakirjoja toimitettaessa, että neuvottelumenettelyä oli noudatettu ja että nämä asiakirjat vastasivat ISHR-MS:n tosiasiassa vastaanottamia tarjouksia. Kuten edellä 35 kohdassa todettiin, asiakirja-aineiston mukaan kantaja ei sanoutunut irti siitä, että ISHR-MS antoi kyseessä olevat asiakirjat tarkastajalle 10.4.2013 pidetyssä kokouksessa, vaikka se oli tietoinen toimitettujen asiakirjojen vilpillisyydestä muun muassa niiden tarkastajalle 9.4.2013 toimitettujen tietojen perusteella, joiden mukaan tarjouspyyntömenettelyä tai neuvottelumenettelyä ei ollut lainkaan noudatettu.

51 Näin ollen kantaja väittää virheellisesti, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä ottanut sille määrätyn seuraamuksen perusteena olevat tosiseikat huomioon puutteellisesti ja ristiriitaisella tavalla muihin sen hallussa oleviin asiakirjoihin, kuten muun muassa lopulliseen tarkastuskertomukseen ja OLAFin kertomukseen, nähden.

52 Siksi ensimmäinen, toinen ja kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomina. Näin ollen ei ole tarpeen käynnistää kantajan kannekirjelmän 18 ja 31 kohdassa esittämien todistelupyyntöjen tarkastelua.

Neljäs kanneperuste, joka koskee kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista

53 Kanneperusteen ensimmäisessä osassa kantaja väittää saaneensa mahdollisuuden tutustua 3.5.2013 päivättyyn kirjeeseen ja OLAFin kertomukseen vasta esitettyään väitteen kuulluksi tulemista koskevan oikeutensa loukkaamisesta. Se katsoo myös, ettei sillä ollut tilaisuutta esittää kantaansa joistakin näihin asiakirjoihin sisältyvistä mahdollisesti asian kannalta ratkaisevista seikoista, koska sille kustakin asiakirjasta toimitetusta versiosta oli peitetty lukuisia kohtia. Toisessa osassa se väittää, että sitä kuultiin asiakirja-aineistosta ja se sai tutustua siihen pelkästään tutkintaelimen välityksellä ja ettei komissio itse enää kuullut sitä ennen riidanalaisen päätöksen antamista.

54 Komissio kiistää nämä väitteet. Lisäksi komissio vetoaa unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 84 artiklaan todetessaan, ettei kantajan ensimmäisen kerran vastauskirjelmävaiheessa esittämää väitettä, jonka mukaan sitä kuultiin ja se sai tutustua asiakirja-aineistoon yksinomaan tutkintaelimen välityksellä eikä komissio kuullut sitä enää ennen riidanalaisen päätöksen antamista, voida ottaa tutkittavaksi.

55 Tältä osin on ensin muistettava, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan 1 kohdan nojalla jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa. Kyseisen artiklan 2 kohdan mukaan tähän oikeuteen sisältyy erityisesti jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti.

56 Kuulluksi tulemista koskevan oikeuden kunnioittaminen, joka velvoittaa suoraan kaikkia unionin toimielimiä, laitoksia ja elimiä, takaa jokaiselle henkilölle, jota näiden hallintoviranomaisten toimet suoraan koskevat, mahdollisuuden tehokkaasti ja tosiasiallisesti esittää näkemyksensä hallinnollisessa

menettelyssä ennen kuin asiassa toteutetaan yksittäinen toimenpide, joka saattaa vaikuttaa epäedullisesti hänen etuihinsa (ks. tuomio 19.10.2017, Bernaldo de Quirós v. komissio, T-649/16, ei julkaistu, EU:T:2017:736, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 Neljännen kanneperusteen ensimmäisestä osasta on todettava, että pelkästään peittämällä tietyt kohdat kantajan saataville annetuista asiakirjoista ei loukattu – kuten komissio perustellusti toteaa – kantajan oikeutta tulla kuulluksi.

58 Ensinnäkin 3.5.2013 päivätyn tarkastajan kirjeen osalta on todettava, että siinä kuvatut tosiseikat, jotka on otettu huomioon riidanalaisessa päätöksessä, on mainittu edellä 7 kohdassa. Tällä kirjeellä tarkastaja ilmoitti komissiolle pyytäneensä eräässä kokouksessa täydentäviä tietoja hankkeen kustannuspalvelujen tarjoajan valinnassa noudatetusta hankintamenettelystä. Kyseisessä kirjeessä tarkastaja täsmensi saaneensa aluksi kantajalta ja ISHR-MS:ltä tiedon, jonka mukaan mitään erityistä menettelyä ei ollut järjestetty siitä syystä, että kyseessä olevat määrät, yhteensä oli 42 424,44 euroa, oli sisällytetty eri budjettikohtiin. Hän totesi myös, että kantajan edustaja oli esittänyt hänelle seuraavana päivänä kolme eri kustannusyhtiöiden jättämää tarjousta ja selittänyt ymmärtäneensä hänen esittämänsä kysymyksen väärin ja että nämä kolme tarjousta oli otettu huomioon ennen palveluntarjoajan valintaa.

59 On kuitenkin todettava, että tämä tosiseikkojen kuvaus vahvistettiin olennaisilta osin riidanalaisessa päätöksessä, erityisesti sen johdanto-osan 19 ja 20 perustelukappaleessa, ja ettei kyseisessä päätöksessä tukeuduta eikä edes viitata niihin tarkastajan 3.5.2013 päivätyn kirjeen kohtiin, jotka oli peitetty tämän asiakirjan siinä versiossa, joka oli lähetetty kantajalle.

60 Toiseksi on todettava OLAFin kertomuksen osalta, että siinä kuvatut tosiseikat, jotka vahvistettiin riidanalaisessa päätöksessä, on mainittu edellä 29 kohdassa. Tästä kertomuksesta ilmenee, että tarkastajalle tarkastuksen yhteydessä toimitetut asiakirjat olivat vääriä asiakirjoja, jotka oli laadittu ISHR-MS:n edustajan pyynnöstä tätä tarkastusta varten sellaisen vaikutelman antamiseksi, että sopimusta oli noudatettu. Tässä kertomuksessa OLAF vakuuttaa pystyneensä vahvistamaan avustuksen saajan noudattaman vilpillisen menettelyn.

61 Näyttää kuitenkin siltä, että riidanalaisessa päätöksessä, erityisesti sen johdanto-osan 19 ja 20 perustelukappaleessa, vahvistettu tosiseikkojen kuvaus on yhtäpitävä edellä 29 ja 60 kohdassa tarkoitetun OLAFin kertomuksen toteamusten kanssa. Lisäksi on todettava, että vaikka OLAF viittaa kyseisessä kertomuksessa vain ISHR-MS:n tehtävään eikä käsittele kantajaan liittyviä tarkkoja tosiseikkoja, joiden perusteella komissio antoi riidanalaisen päätöksen, on kuitenkin niin, ettei komissio kyseisessä päätöksessä nojaudu eikä edes viittaa kertomuksen niihin kohtiin, jotka oli peitetty kyseisen asiakirjan siinä versiossa, joka lähetettiin kantajalle.

62 Kyseessä olevien asiakirjojen osalta on lopuksi todettava, että riidanalaisessa päätöksessä tukeudutaan vain kantajaa koskeviin tosiseikkoihin, jotka on mainittu niissä kohdissa, joita ei ole peitetty, joihin kantaja on tutustunut ja joista hänellä on ollut tilaisuus ilmaista kantansa.

63 Neljännen kanneperusteen ensimmäinen osa on siis hylättävä perusteettomana.

64 Siltä osin kuin on kyse neljännen kanneperusteen toisesta osasta, on aluksi tarkasteltava käsiteltävässä asiassa sovellettavia unionin säännöksiä.

65 Riidanalainen päätös perustuu asetuksen N:o 966/2012 105 a artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään seuraavaa:

”2. Poissulkemista ja/tai taloudellisen seuraamuksen määräämistä koskevan päätöksen tekee hankintaviranomainen. Tällaisen päätöksen on perustuttava lainvoimaiseen tuomioon tai lopulliseen hallinnolliseen päätökseen.

Kuitenkin 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa hankintaviranomainen saattaa asian 108 artiklassa tarkoitetun tutkintaelimen käsiteltäväksi kyseisten tilanteiden keskitetyn arvioinnin varmistamiseksi. Näissä tapauksissa hankintaviranomainen tekee päätöksensä alustavan oikeudellisen arvioinnin perusteella ottaen huomioon tutkintaelimen antaman suosituksen.

– –"

66 Asetuksen N:o 966/2012 106 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Hankintaviranomaisen on suljettava taloudellinen toimija tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintamenettelyjen ulkopuolelle, kun

– –

c) lainvoimaisessa tuomiossa tai lopullisessa hallinnollisessa päätöksessä on todettu, että talouden toimija on syyllistynyt ammatin harjoittamiseen liittyvään vakavaan virheeseen rikkomalla sovellettavia lakeja tai määräyksiä tai talouden toimijan harjoittaman ammatin eettisiä sääntöjä tai osallistumalla mihin tahansa muuhun virheelliseen toimintaan, joka vahingoittaa talouden toimijan ammatillista uskottavuutta, jos kyseinen toiminta osoittaa vilpillistä aikomusta tai vakavaa laiminlyöntiä, mukaan lukien erityisesti jokin seuraavista:

– –

2. Jos lainvoimaista tuomiota ei ole annettu tai lopullista hallinnollista päätöstä ei ole tehty 1 kohdan c, d ja f alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa – –, hankintaviranomaisen on suljettava talouden toimija menettelyn ulkopuolelle mainituissa alakohdissa tarkoitetun toiminnan alustavan oikeudellisen arvioinnin perusteella ottaen huomioon 108 artiklassa tarkoitetun tutkintaelimen suosituksessa todetut tosiseikat tai siihen sisältyvät muut havainnot.

– –"

67 Asetuksen N:o 966/2012 108 artiklassa säädetään seuraavaa:

"5. Hankintaviranomainen voi päättää poissulkemisesta ja/tai taloudellisen seuraamuksen määräämisestä sekä asiaan liittyvien tietojen julkaisemisesta vasta saatuaan tutkintaelimen suosituksen, kun kyseinen päätös perustuu 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun alustavaan arviointiin.

– –

8. Tutkintaelin noudattaa seuraavaa menettelyä:

a) pyynnön esittänyt hankintaviranomainen antaa asian sekä tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetut tarvittavat tiedot, 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut tosiseikat ja havainnot ja epäillyn poissulkemistilanteen tutkintaelimen käsiteltäväksi;

b) tutkintaelin ilmoittaa viipymättä talouden toimijalle asiaan liittyvistä tosiseikoista ja niiden alustavasta oikeudellisesta arvioinnista, jonka mukaan kyseessä voi olla 106 artiklan1 kohdan c, d, e ja f alakohdassa tarkoitettu poissulkemistilanne ja/tai joka voi johtaa taloudellisen seuraamuksen määräämiseen. Tutkintaelin tekee saman ilmoituksen samanaikaisesti muille hankintaviranomaisille;

c) ennen kuin tutkintaelin antaa suosituksen, se antaa talouden toimijalle ja ilmoituksen saaneille hankintaviranomaisille mahdollisuuden esittää huomautuksia – –;

9. – –

Jos hankintaviranomainen aikoo tehdä tutkintaelimen suosittelemaa päätöstä jyrkemmän päätöksen, sen on varmistettava, että tällainen päätös tehdään ottaen asianmukaisesti huomioon oikeus tulla kuulluksi ja henkilötietojen suojaa koskevat säännöt."

68 Käsiteltävässä asiassa kantaja ei kiistä tutkintaelimen kuulleen sitä. Se myös ilmaisi 30.1., 15.2. ja 8.3. päivätyillä kirjeillään kantansa kirjeistä, joita tutkintaelin lähetti kolmeen otteeseen eli 16.1., 9.2. ja 6.3.2017. Kantaja väittää, ettei komissio kuullut sitä itse ennen riidanalaisen päätöksen antamista, vaikka kantajan mukaan näin olisi pitänyt tehdä.

69 Tältä osin on aluksi todettava, että komissio väittää edellä 54 kohdassa kuvatulla tavalla virheellisesti, ettei kantajan väitettä siitä, ettei komissio kuullut sitä itse ennen riidanalaisen päätöksen antamista, voida ottaa tutkittavaksi, vetoamalla siihen, että kyseessä on uusi kanneperuste, jonka kantaja esitti ensimmäisen kerran vastauskirjelmävaiheessa.

70 Työjärjestyksen 84 artiklan 1 kohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu asian käsittelyn aikana ilmenneisiin oikeudellisiin seikkoihin ja tosiseikkoihin. Lisäksi peruste, jolla laajennetaan aikaisemmin – nimenomaisesti tai implisiittisesti – kannekirjelmässä esitettyä perustetta ja jolla on läheinen yhteys tähän perusteeseen, on kuitenkin otettava tutkittavaksi. Myöskään perusteita, joiden sisällöllä on läheinen yhteys kannekirjelmässä esitettyyn perusteeseen, ei voida pitää uusina perusteina, ja niiden esittäminen on sallittua vastauskirjelmässä tai istunnossa (ks. tuomio 12.9.2012, Italia v. komissio, T-394/06, ei julkaistu, EU:T:2012:417, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Käsiteltävässä asiassa kantaja väittää yhtäältä kannekirjelmän 32 kohdassa, että "vasta esitettyään tätä koskevan väitteen kantaja sai tilaisuuden tutustua 3.5.2013 päivättyyn [tarkastajan kirjeeseen] – – ja OLAFin kertomukseen – – ja ilmaista kantansa niihin nähden". Toisaalta kantaja väittää vastauskirjelmän 27 ja 28 kohdassa, että "[komissio] sekoitti asetuksen 966/2012 108 artiklassa tarkoitetun menettelyn, jota tutkintaelin noudatti, [kyseisen asetuksen] 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun menettelyyn, jota [komissio] noudatti antaessaan oman päätöksensä", että [sitä kuultiin ja se sai tutustua asiakirja-aineistoon] [tutkintaelimen] välityksellä", että [komissio ei enää itse kuullut sitä] ennen päätöksensä antamista" ja että "myös tämä merkitsee kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista".

72 Vaikka kantaja esittää tämän väitteen kannekirjelmässä erittäin lyhyesti, se kuitenkin todella vetoaa kuulluksi tulemista koskevan oikeutensa loukkaamiseen, koska sillä oli mahdollisuus tutustua kyseessä oleviin asiakirjoihin ja ilmaista kantansa niistä vasta esitettyään tätä koskevan väitteen. Vastineensa 43 ja 44 kohdassa komissio kuitenkin väitti, että nämä asiakirjat annettiin saataville tutkintaelimessä käytävän menettelyn vaiheessa, minkä johdosta kantaja täsmensi vastauskirjelmässä, että sen kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaaminen oli seurausta siitä, ettei komissio enää kuullut sitä itse ennen riidanalaisen päätöksen antamista.

73 Näin ollen – toisin kuin komissio väittää – kantaja ei esittänyt tältä osin vastauskirjelmässä uutta kanneperustetta vaan täydensi kannekirjelmässä esittämäänsä neljättä kanneperustetta vastaamalla komission vastineessa esittämiin väitteisiin, jotka koskivat tätä viimeistä kanneperustetta.

74 Näin ollen kantajan vastauskirjelmän 27 ja 28 kohdassa esittämä peruste, jonka mukaan komissio ei kuullut sitä itse ennen riidanalaisen päätöksen antamista ja jolla on läheinen yhteys kannekirjelmässä esitettyyn perusteeseen, on otettava tutkittavaksi.

75 Tämä väite on kuitenkin hylättävä aineellisesti.

76 Kuten nimittäin edellä 14 kohdassa on mainittu, tutkintaelin kehotti antamassaan suosituksessa komissiota jättämään kantajan hankintamenettelyjen ja avustusten myöntämismenettelyjen ulkopuolelle ammatin harjoittamiseen liittyvän vakavan virheen takia kuuden kuukauden ajaksi. Komissio noudatti riidanalaisessa päätöksessä tätä suositusta.

77 Näin ollen koska komissio ei aikonut tehdä tutkintaelimen suosittelemaa päätöstä jyrkempää päätöstä ja koska se riidanalaisessa päätöksessä todella noudatti tätä suositusta, kantajaa ei ollut tarpeen kuulla uudestaan.

78 Tältä osin – kuten komissio perustellusti toteaa – kantajan kuuleminen uudelleen sen jälkeen, kun tutkintaelin oli kuullut sitä asetuksen N:o 966/2012 108 artiklan 8 ja 9 kohdassa säädetyssä menettelyssä, on kyseisen asetuksen 108 artiklan 9 kohdan mukaan tarpeen vain silloin, kun komissio aikoo tehdä tutkintaelimen suosittelemaa päätöstä jyrkemmän päätöksen, mistä ei ollut kyse käsiteltävässä asiassa.

79 Neljännen kanneperusteen toinen osa on siis hylättävä perusteettomana, samoin kuin tämä kanneperuste kokonaisuudessaan.

Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva väite

80 Kantaja kiistää vastauskirjelmässä sille määrätyn seuraamuksen oikeasuhteisuuden, kun otetaan huomioon, että se osallistui vuosien ajan useisiin komission osarahoittamiin hankkeisiin myös sopimuskumppanina antamatta aihetta arvostella sen moitteettomasti suorittamaa työtä, ettei sitä vastaan annettu tuomioistuinten ratkaisuja tai hallinnollisia päätöksiä, että laiminlyönti, josta sitä syytetään, oli kertaluonteinen ja ettei komissiolle aiheutunut taloudellista vahinkoa.

81 Komissio väittää, että kyseessä on uusi väite, joka esitettiin ensimmäisen kerran vastauskirjelmävaiheessa ja joka on työjärjestyksen 84 artiklan mukaisesti tai joka tapauksessa perusteettomana jätettävä tutkimatta.

82 Tältä osin on korostettava, että asetuksen N:o 966/2012, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksen N:o 966/2012 muuttamisesta 28.10.2015 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU, Euratom) 2015/1929 (EUVL 2015, L 286, s. 1), 108 artiklan 11 kohdan mukaan unionin yleisellä tuomioistuimella ”on täysi harkintavalta sen päätöksen uudelleentarkastelun osalta, jolla harkintaviranomainen sulkee talouden toimijan menettelyn ulkopuolelle ja/tai määrää sille taloudellisen seuraamuksen, mukaan lukien poissulkemisen keston lyhentäminen tai pidentäminen ja/tai määrätyn taloudellisen seuraamuksen peruuttaminen, lieventäminen tai tiukentaminen”.

83 Unionin tuomioistuimen mukaan täyden harkintavallan käyttö ei kuitenkaan vastaa viran puolesta suoritettavaa valvontaa ja menettely unionin tuomioistuimissa on kontradiktorista. Lukuun ottamatta oikeusjärjestyksen perusteisiin pohjautuvia perusteita – kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttuminen –, jotka unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta, kantajan on esitettävä kyseistä päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi. Sillä, että riidanalaista päätöstä ei ole tutkittu viran puolesta kaikilta osin, ei loukata tehokkaan oikeussuojan periaatetta. Unionin yleisen tuomioistuimen, jonka on kyllä vastattava kaikkiin esitettyihin kanneperusteisiin ja harjoitettava valvontaa niin oikeuskysymysten kuin tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta, ei tätä periaatetta noudattaakseen ole välttämätöntä tutkia viran puolesta asiakirja-aineistoa uudelleen (ks. analogisesti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 64 ja 66 kohta).

84 Kuten edellä 22 kohdassa on mainittu, käsiteltävässä asiassa kantaja vetosi kannekirjelmässä neljään kanneperusteeseen riidanalaista päätöstä vastaan. Ensinnäkin komissio otti kantajan mukaan huomioon puutteellisesti tosiseikaston, jolla se perusteli sille määrättyä seuraamusta. Toiseksi se arvioi

tosiseikaston lopulliseen tarkastuskertomukseen nähden ristiriitaisella tavalla. Kolmanneksi se arvioi tosiseikaston OLAFin kertomukseen nähden ristiriitaisella tavalla. Neljänneksi se loukkasi kantajan oikeutta tulla kuulluksi.

85 On todettava, että kantaja on kannekirjelmässä vaatinut riidanalaisen päätöksen kumoamista riitauttamatta kuitenkaan sille määrätyn seuraamuksen lainmukaisuutta ja etenkään sen oikeasuhteisuutta.

86 Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskevalla väitteellä, joka esitetään ensimmäisen kerran vastauskirjelmässä, ei näin ollen laajenneta aikaisemmin – nimenomaisesti tai implisiittisesti – kannekirjelmässä esitettyä perustetta, jolla olisi läheinen yhteys tähän väitteeseen.

87 Lisäksi suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva väite perustuu seikkoihin, jotka olivat kantajan tiedossa sen nostaessa kanteensa. Työjärjestyksen 84 artiklan 1 kohdasta kuitenkin ilmenee, että asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu asian käsittelyn aikana ilmenneisiin oikeudellisiin seikkoihin ja tosiseikkoihin. Siksi tämä vastauskirjelmävaiheessa esitetty väite on jätettävä tutkimatta.

88 Näin ollen kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

89 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

90 Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) ”Pro NGO!” (Non-Governmental-Organisations/Nicht-Regierungs-Organisationen) e.V. velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Gervasoni Madise da Silva Passos

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä marraskuuta 2018.

Allekirjoitukset